

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, «Ιλιάδα» Ω 678-805 – Ο θρήνος για τον Έκτορα

Τίτλος:

«Ένα τέλος, μια καινούρια αρχή»

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

Εφαρμογή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ένα τέλος, μια καινούρια αρχή

Εφαρμογή σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Δημιουργία σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 27/3/2015 έως 3/4/2015 και από 20/4/2015 έως 24/4/2015 (μεσολάβησαν διακοπές του Πάσχα)

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Κοίμησης

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ομήρου, «Ιλιάδα» Ω 678-805 – Ο θρήνος για τον Έκτορα

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

7 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

II. Εικονικός χώρος: ηλεκτρονική τάξη Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η υλοποίηση της διδακτικής πρότασης προϋποθέτει τη νοηματική επεξεργασία της ενότητας και την επισήμανση πως οι συγκεκριμένοι στίχοι αποτελούν το τέλος της ομηρικής «Ιλιάδας». Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία, κρίνεται απαραίτητο για τον διδάσκοντα να αναλάβει ρόλο συντονιστή, εμπνευστή και καθοδηγητή και όχι του μεταδότη γνώσεων, ενώ για τους μαθητές καλό θα ήταν να υπάρχει κάποια εμπειρία ομαδικής εργασίας. Πριν από την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί ο βαθμός εξοικείωσης των μαθητών με τις ψηφιακές δεξιότητες και τα προγράμματα που απαιτούνται για την ολοκλήρωση των εργασιών τους, και όπου χρειάζεται, να αφιερωθεί χρόνος για την εκμάθησή τους, προκειμένου να προχωρήσουν απρόσκοπτα οι διαδικασίες. Τέλος, σε επίπεδο υποδομών απαιτείται ένας υπολογιστής για κάθε δύο ή τρεις μαθητές. Αν δεν είναι διαθέσιμο το εργαστήριο πληροφορικής, θα μπορούσαν εναλλακτικά να αξιοποιηθούν φορητοί υπολογιστές, τουλάχιστον ένας για κάθε ομάδα εργασίας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Καλλιόπη Λαζαρίδου: «Ένα τέλος, μια καινούρια αρχή», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση), Ομηρικά έπη - «Ιλιάδα», Β΄ Γυμνασίου.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο εκκινώντας από την τραγική μοίρα των Τρώων μετά το αναπόφευκτο πλέον τέλος της πόλης τους, διερευνά ευρύτερα τη μοίρα του ηττημένου στον αρχαίο κόσμο. Οι θρήνοι μπροστά στον νεκρό Έκτορα στους συγκεκριμένους στίχους, αλλά

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

και άλλες αναδρομές και προσημάνσεις/ προβολές στο μέλλον που περιέχονται στα διδαγμένα αποσπάσματα της «Ιλιάδας», αξιοποιούνται ως υλικό για τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν. Παράλληλα, οι μαθητές ανατρέχουν σε έπη και τραγωδίες που εντάσσονται στον τρωικό κύκλο και αναζητούν τη σχέση της «Ιλιάδας» με την υπόλοιπη λογοτεχνική παραγωγή της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας. Τέλος, εμπνέονται και οι ίδιοι από τον Όμηρο και δίνουν πολυτροπικά τη δική τους εκδοχή για τη νέα αρχή στη ζωή κάποιου από τα πρόσωπα της ενότητας.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ο πόλεμος κατέχει κυρίαρχη θέση στη σκέψη των αρχαίων Ελλήνων, ακόμη και σε περιόδους ειρήνης. Αποτελεί δομικό συστατικό στη ρύθμιση των σχέσεων είτε μεταξύ των ελληνικών κρατικών μορφωμάτων είτε μεταξύ ελληνικών και βαρβαρικών δυνάμεων (Σταϊνχάουερ, 2005). Στο πέρασμα των αιώνων αποκρυσταλλώνονται οι πολεμικοί κώδικες με τις δικές τους αξίες και τη δική τους ηθική. Ωστόσο, στον αρχαίο κόσμο δεν υφίσταται δίκαιο που προστατεύει τον ηττημένο, ο οποίος βρίσκεται στο έλεος του νικητή. Από την άλλη η θεματολογία του πολέμου ανιχνεύεται σε κάθε κειμενικό είδος της ποίησης και της πεζογραφίας που καλλιεργήθηκε στην αρχαιότητα, με πρώτο γραπτό μνημείο του ελληνικού πνεύματος ένα κατ' εξοχήν πολεμικό κείμενο, την «Ιλιάδα», η οποία αποτελεί το αποκορύφωμα μιας μεγάλης και δημιουργικής πορείας με πολλά επιμέρους επεισόδια γύρω από ένα κεντρικό γεγονός, τον τρωικό πόλεμο. Αυτά τα επεισόδια ήταν γνωστά και στον ποιητή και στους ακροατές της «Ιλιάδας», κι έτσι το έργο απλά τα υπαινίσσεται (Τσοπανάκης, 1988). Όπως η «Ιλιάδα» αξιοποίησε προϋπάρχον υλικό, με ανάλογο τρόπο και η ίδια πυροδότησε την έμπνευση άλλων δημιουργών, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια ομάδα επικών έργων, τα Κύκλια Έπη, που καλύπτουν όλο το εύρος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

του γνωστού σήμερα τρωικού μύθου. Αυτή η ομάδα στη συνέχεια τροφοδότησε και τη θεματολογία αρκετών τραγωδιών (Lesky, 1988⁵).

Στο σημείο που συγκλίνει η μοίρα του ηττημένου στον πόλεμο με τα Κύκλια Έπη, ανιχνεύεται και η κεντρική ιδέα του συγκεκριμένου σεναρίου. Τη φρίκη του πολέμου στην αρχαία ιστορία κατά κανόνα οι μαθητές δεν την διδάσκονται, με αποτέλεσμα να προσεγγίζουν τον πόλεμο ως έξαρση ηρωικών επιτευγμάτων, χωρίς κάποια υποψία και συμπάθεια για τη δυστυχία των ηττημένων. Η συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας επιχειρεί να αναδείξει και την «άλλη πλευρά», μέσα από τη μελέτη όχι μόνο της «Ιλιάδας» αλλά και άλλων έργων που συνθέτουν τον τρωικό κύκλο και διαμόρφωσαν τις πρώιμες αντιπολεμικές κραυγές της ανθρωπότητας. Η βασική παιδαγωγική αρχή σχεδιασμού του σεναρίου εδράζεται στο θεωρητικό πεδίο του *κοινωνικού εποικοδομισμού*, καθώς αντιμετωπίζει τη μάθηση ως προϊόν αλληλεπίδρασης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσω της υλοποίησης κοινών δραστηριοτήτων (Foulin & Mouchon, 2001). Ειδικότερα, σύμφωνα με το Vygotsky (2008) και στο πλαίσιο της θεωρίας του για τη *ζώνη επικείμενης ανάπτυξης* κάθε μαθητής μπορεί να οδηγηθεί σε ανώτερο γνωστικό επίπεδο χάρη στην αλληλεπίδραση με τον διδάσκοντα αλλά και τους συμμαθητές του. Αντίστοιχα, η εργασία σε ομάδες αποτελεί την πιο πρόσφορη πρακτική υλοποίησης της μαθησιακής διαδικασίας, παρέχοντας μεγαλύτερη ασφάλεια για ανάπτυξη πρωτοβουλιών και συνεχείς εστίες ανατροφοδότησης στις προσπάθειες κάθε μαθητή (Jaques, 2001). Επιπλέον, ακολουθούνται οι *Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού* (Kalantzis, & Core, 2008), καθώς οι εργασίες ωθούν τους μαθητές στο μετασχηματισμό και την αναπλαισίωση των νοημάτων και της γνώσης, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την εξοικείωση με πολυτροπικά περιβάλλοντα. Παράλληλα, οι μαθητές υπό το πρίσμα των επάλληλων κύκλων μάθησης και δημιουργίας και των πολυγραμματισμών κατακτούν γνώσεις και δεξιότητες απαραίτητες για την

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

υιοθέτηση μιας επιθυμητής στάσης που αναδεικνύει την ταυτότητα του ενεργού υποκειμένου (Κουτσογιάννης, 2002).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν πτυχές της ηθικής του πολέμου στον αρχαίο κόσμο.
- Να αναδείξουν την τραγική μοίρα των ηττημένων ενός πολέμου.
- Να αντιληφθούν τη μεταβλητότητα στη ζωή του ανθρώπου.
- Να αναλογιστούν τις συνέπειες ενός πολέμου.
- Να υιοθετήσουν μια αντιπολεμική-ανθρωπιστική στάση ζωής σε ζητήματα εχθροπραξιών.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να ολοκληρώσουν τη γνωριμία τους με το ομηρικό έργο.
- Να αντιληφθούν τη δομική λειτουργία της αναδρομικής αφήγησης και της προσήμανσης/προβολής στο μέλλον.
- Να αναδείξουν τη σχέση της «Ιλιάδας» με τα άλλα κύκλια έπη.
- Να κατανοήσουν την έννοια της διακειμενικότητας στη λογοτεχνία.
- Να προσεγγίσουν την «Ιλιάδα» ως πηγή έμπνευσης και ως αφετηρία για δικά τους έργα.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στην κριτική αξιοποίηση ψηφιακών πηγών.
- Να εκφραστούν με ποικίλους τρόπους αξιοποιώντας ηλεκτρονικά εργαλεία.
- Να αξιοποιήσουν το διαδίκτυο ως περιβάλλον συνεργασίας και συνδημιουργίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας.
- Να διατυπώσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, κατάλληλο για συγκεκριμένη περίπτωση.
- Να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη και τη δημιουργικότητά τους.

Διδακτικές πρακτικές

Μέσα στις ομάδες εργασίας οι μαθητές αλληλεπιδρούν, δέχονται και παρέχουν ανατροφοδότηση και αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, ενώ μέσω της συζήτησης ασκούνται στην επιχειρηματολογία και στην αξιολόγηση. Οι μαθητές ακολουθούν οδηγίες γραπτές ή/και προφορικές, και παράλληλα ενθαρρύνονται στη διαμόρφωση του δικού τους τρόπου έκφρασης. Αξιοποιούν ψηφιακούς πόρους, αναζητούν πληροφορίες και οικοδομούν σταδιακά τη δική τους γνώση και στάση απέναντι στον κόσμο. Επιπλέον, με την ανάκληση προηγούμενης γνώσης προχωρούν πιο ομαλά στην οικοδόμηση του νέου γνωστικού σχήματος.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Οι μαθητές στο σύνολό τους γνωρίζουν τον τρωικό μύθο πολύ πριν διδαχτούν την «Ιλιάδα». Το συγκεκριμένο σενάριο αξιοποίησε ως αφορμή μια ενότητα από το μάθημα της Ιστορίας, και συγκεκριμένα το ιστορικό γεγονός της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς. Από το ιστορικό γεγονός οι μαθητές πέρασαν στη λογοτεχνική αφήγηση, για να σταθούν στο κοινό στοιχείο: οι νικητές και οι ηττημένοι σε κάθε περίπτωση βρίσκονται στο τέλος μιας κατάστασης και στην αρχή μιας νέας πραγματικότητας. Το ερώτημα που κλήθηκαν να διερευνήσουν σχετίζεται με τη μοίρα του ηττημένου στον πόλεμο, πέρα από λαούς και εποχές. Ως εισαγωγή για τις δραστηριότητες που ακολούθησαν αξιοποιήθηκε η προβολή των πρώτων 15 λεπτών από την ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη «[Τρωάδες](#)».

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το σενάριο επεξεργάζεται ενότητα του σχολικού βιβλίου που περιλαμβάνεται στη διδακτέα ύλη. Η στοχοθεσία του εναρμονίζεται με τους στόχους που προβλέπονται για τη συγκεκριμένη ενότητα αλλά και γενικότερα για τη διδασκαλία της «Ιλιάδας» και της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας (αρχαιογνωσία), ενώ και η μαθησιακή διαδικασία ακολουθεί πρακτικές σύμφωνα με το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα ([Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#), σελ. 22-23)

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ συμβάλλουν ποικιλοτρόπως στην επίτευξη των στόχων του σεναρίου. Παρέχουν γρήγορη πρόσβαση σε υλικό για επεξεργασία, και μάλιστα πολυτροπικό υλικό, οπότε ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες που παρουσιάζουν μαθητές με διαφορετικά στιλ μάθησης. Καθιστούν πιο ενδιαφέρον το μάθημα, καθώς επιτρέπουν στους μαθητές να εκφραστούν δημιουργικά. Κυρίως, όμως, παρακινούν τον μαθητή να εμπλακεί ενεργά στην προσπάθεια δόμησης της γνώσης, αλλά και να συνεργαστεί με τους συμμαθητές του για ένα κοινό έργο (Ράπτης & Ράπτη, 2004).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρριανού, Αλεξάνδρου Ανάβαση:

[Α, 16, 4-7.](#)

Αρχαία Ελλάδα - Ο τόπος και οι άνθρωποι:

[Στράβων, «Γεωγραφικά» 8, 6, 23.](#)

Ιστορία Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας:

[Αισχύλος](#), [Σοφοκλής](#) και [Ευριπίδης](#).

Ομήρου, «Ιλιάδα» Β΄ Γυμνασίου:

[Α 17-22](#), [Α 107-109](#), [Ζ 447-465](#), [Ι 270-281](#), [Χ 357-360](#), [Ω 678-805.](#)

Ομήρου, «Οδύσσεια» Α΄ Γυμνασίου:

[α 361-364](#), [θ 588-627.](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Βιργίλιου, «Αινειάδα»: [1ο Βιβλίο](#), [απόσπασμα](#) σε μετάφραση του [Λορέντζου Μαβίλη](#) και [2ο Βιβλίο](#), [απόσπασμα](#) σε μετάφραση του [Λορέντζου Μαβίλη](#) [Πηγή: Βικιθήκη].

Ευριπίδη, «Τρωάδες» [1-47](#). Μτφρ. Άγγελος Θρασύβουλος Σταύρου. 2012.
Ευριπίδης, «Τρωάδες». Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Πρώτη έκδοση:
Ευριπίδης. «Οι Ικέτισσες», «Οι Τρωαδίτισσες», «Οι Βάκχες». Αθήνα: «ΑΛΦΑ». Ι. Μ. Σκαζίκη, 1952. Αναθεωρημένη έκδοση: Τραγωδίες του Ευριπίδη. «Άλκηστη», «Ανδρομάχη», «Οι Ικέτισσες», «Οι Τρωαδίτισσες», «Ιφιγένεια στη χώρα των Ταύρων». Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1978. [Πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: Μνημοσύνη. Ψηφιακή βιβλιοθήκη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας].

Θουκυδίδου, «Ιστορία» [1, 30.1-4](#) και [7, 86.1-87.6](#): [Μτφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος. [1940] 1960. Θουκυδίδου Ιστορία. Ι- Π. 2^η έκδοση. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας (1^η έκδοση Οξφόρδη: H.S. Jones & J.E. Powell, εκδ. 1942. *ThucydidisHistoriae*. Ι- Π. Oxford University Press). Μτφρ. Ε. Λαμπρίδη. 1962. Θουκυδίδου Ιστορία. Πρόλογος, μετάφραση, σχόλια. Εισαγωγή: Ι. Θ. Κακριδής. Ι- IV. Αθήνα: Γκοβόστης]. [Πηγή: Πύλη για την ελληνική γλώσσα Σώματα κειμένων. Ανθολόγιο Αττικής Πεζογραφίας. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία].

Θουκυδίδου, «Ιστορία» [Μτφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος. [1940] 1960. Θουκυδίδου Ιστορία. Ι- Π. 2^η έκδοση. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας (1^η έκδοση Οξφόρδη: H.S. Jones & J.E. Powell, εκδ. 1942. *ThucydidisHistoriae*. Ι-Π. Oxford University Press). Μτφρ. Ε. Λαμπρίδη. 1962. Θουκυδίδου Ιστορία. Πρόλογος, μετάφραση, σχόλια. Εισαγωγή: Ι. Θ. Κακριδής. Ι- IV. Αθήνα: Γκοβόστης]. [Πηγή: Μικρός Απόπλους].

Ξενοφώντος, «Ελληνικά» [2, 1. 30-32](#), [2, 2. 1-23](#): [Μτφρ. Ρ. Ρούφος. [1966] 2000. *Ξενοφώντος Ελληνικά*. Ι-Π. Αθήνα: Ωκεανίδα. (1η έκδ. Αθήνα: Γαλαξίας). Μτφρ. Γ.Α. Ράπτης. 2002. *Ξενοφώντος Ελληνικά Α', Β', Γ'*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θεσσαλονίκη: Ζήτρος]. [Πηγή: Πύλη για την ελληνική γλώσσα: Σώματα κειμένων. Ανθολόγιο Αττικής Πεζογραφίας].

Ψευδο-Όμηρου, «Βατραχομομαχία» [1-8](#): [Μτφρ. Νικόλαος Κοτσελίδης. 1978. Βατραχομομαχία. Εισαγωγή- μετάφραση- σημειώσεις. Αθήνα: ΟΕΔΒ]. [Μτφρ. Ιωάννης Βηλαράς. 1927. Ιωάννου Βηλαρά Ποιήματα και Πεζά τινά. Εκδοθέντα παρά Αθανασίου Πολίτου. Κέρκυρα: Τυπογραφία της Διοικήσεως]. [Πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: Μνημοσύνη. Ψηφιακή βιβλιοθήκη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας].

[Επική ποίηση](#). Στο Κακριδής, Φ. Ι. 2005. «Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

[Συμποτικό «ιντερμέτζο»](#) Στο Παπαγγελής, Θ. «Η Ρώμη και ο κόσμος της» *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ταινίες

[Μιχάλη Κακογιάννη Τρωάδες](#) [The Trojan Women. 1971. Παραγωγή: Βρετανία-Ελλάδα - ΗΠΑ. YouTube. Παραγωγή: Μιχάλης Κακογιάννης, Άνις Νόχρα. Διάρκεια: 109'. Σκηνοθεσία: Μιχάλης Κακογιάννης. Σενάριο: βασισμένο στο έργο του Ευρυπίδη. Διεύθυνση φωτογραφίας: Άλφιο Κοντίνι. Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης. Βραβείο Διεθνούς Οργανισμού Ειρήνης]. [Πηγή: YouTube].

Ο λογαριασμός έχει καταργηθεί, λόγω παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων

Ιστοσελίδες

Κύκλια Έπη [Πηγή: [Αργολική Αρχαιολογική Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού](#)]

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[Βικιλεξικό](#) [Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]

[Κύκλια Έπη](#) [Πηγή: Ιστορία των Ενόπλων Δυνάμεων]

Μήττα, Δ. [Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας](#). [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Οι δώδεκα μαθητές του τμήματος χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες των τριών ατόμων, ώστε να αξιοποιηθούν όλα τα Φύλλα Εργασιών. Μετά την ανάγνωση και τη νοηματική επεξεργασία της ενότητας, τέθηκε το ερώτημα σχετικά με τη μοίρα των ηττημένων Τρώων, έτσι όπως την φαντάζονται οι μαθητές. Ακολούθησε σύντομη συζήτηση και στη συνέχεια οι μαθητές με την καθοδήγηση του διδάσκοντος ασχολήθηκαν με τα Φύλλα Εργασίας, τα οποία ήταν αναρτημένα στην [ηλεκτρονική τάξη](#) του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου.

Α΄ Φάση

(5 ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής)

Αρχικά όλες οι ομάδες δούλεψαν κοινές ασκήσεις (1ο Φύλλο Εργασίας) και συγκέντρωσαν πληροφορίες για τη συζήτηση που ακολούθησε. Οι μαθητές εργάστηκαν με το [διαδραστικό βιβλίο της «Ιλιάδας»](#). Στην πρώτη άσκηση ερμήνευσαν τα λόγια της Κασσάνδρας και την αντίδραση των Τρώων στους στίχους Ω 704-710. Στη συνέχεια, εστίασαν στους θρήνους της Ανδρομάχης (στ. Ω 726-746) και της Εκάβης (στ. Ω 749-760) και μέσα από την προβολή στο μέλλον και την αναδρομή που κάνει ο ποιητής συγκέντρωσαν πληροφορίες για την τύχη των αιχμαλώτων. Με την τρίτη άσκηση στράφηκαν σε προηγούμενα αποσπάσματα της «Ιλιάδας», όπου ο ποιητής με την ιδιαίτερη τεχνική του αποτυπώνει πολιτισμικά στοιχεία για τη μοίρα των ηττημένων. Συγκεκριμένα, οι μαθητές επεξεργάστηκαν τα αποσπάσματα [Α 17-22](#) (ικεσία του Χρύση), [Ζ 447-465](#) (Εκτορας και Ανδρομάχη) και

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[I 270-281](#) (Πρεσβεία προς Αχιλλέα). Η επόμενη δραστηριότητα οδήγησε τους μαθητές στην [Αριάδνη](#) (Αρχαία Ελληνική Μυθολογία) για αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τη μοίρα της βασιλικής οικογένειας της Τροίας μετά την άλωση της πόλης τους. Οι μαθητές κατέγραψαν την πορεία και το τέλος του Πρίαμου, της Κασσάνδρας και του Αστυνάκτα. Μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων ακολούθησε συζήτηση με τα συμπεράσματα των μαθητών για όσα πιθανολογούσαν ότι θα ακολουθήσουν μετά το θάνατο του Έκτορα και το τέλος της «Ιλιάδας». Τις απόψεις τους για τις συνέπειες της άλωσης στους ηττημένους σε αντίθεση με τα αγαθά της ειρήνης τις αποτύπωσαν σε κοινό εννοιολογικό χάρτη. Στο στάδιο αυτό, που είχε διάρκεια 2 διδακτικών ωρών, οι μαθητές αξιολογήθηκαν ανάλογα με τη συμμετοχή τους στο πλαίσιο της ομάδας και το βαθμό κατανόησης του περιεχομένου των εργασιών, όπως προέκυψε από την τελική συζήτηση.

Οι μαθητές συνέχισαν με το 2ο Φύλλο Εργασίας, το οποίο ήταν διαφορετικό για κάθε ομάδα και ανέθετε συγκεκριμένη αποστολή. Στη φάση αυτή, αναζήτησαν σχέσεις συγγένειας ανάμεσα στα έπη του Ομήρου και την υπόλοιπη λογοτεχνική παραγωγή της αρχαιότητας, ενώ παράλληλα μελέτησαν τη μοίρα του ηττημένου στην ιστορία και τη λογοτεχνία Ελλήνων και Ρωμαίων. Στο τέλος των δραστηριοτήτων τους οι μαθητές συγκέντρωσαν τα συμπεράσματα της μελέτης τους σε μία παρουσίαση, προκειμένου να ενημερώσουν τους συμμαθητές τους. Για την προετοιμασία των μαθητών αφιερώθηκαν 2 διδακτικές ώρες συνεχόμενες, ενώ για τις παρουσιάσεις τους άλλη μία ώρα. Η αξιολόγηση σε αυτό το στάδιο ακολούθησε τα ίδια κριτήρια με το προηγούμενο. Αναλυτικότερα:

Η ομάδα της Ιστορίας διερεύνησε τη μοίρα των ηττημένων στην ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα. Οι μαθητές μελέτησαν αυθεντικά ιστορικά κείμενα και ενημέρωσαν τους συμμαθητές τους για τους αντιπάλους και τις ενέργειες που έκαναν οι νικητές εις βάρος των ηττημένων σε κάθε πολεμικό γεγονός που μελέτησαν. Στο τέλος της παρουσιάσής τους κλήθηκαν να αποφασίσουν αν όσα ειπώθηκαν για το

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τέλος της Τροίας στις προηγούμενες δραστηριότητες θα μπορούσαν να έχουν συμβεί στην πραγματικότητα ή είναι αποτέλεσμα της δημιουργικής φαντασίας του ποιητή. Τα κείμενα που τους δόθηκαν είναι τα εξής: [Θουκυδίδης, «Ιστορία» 1, 30.1-4](#), [Θουκυδίδης, «Ιστορία» 7, 86.1-87.6](#), [Ξενοφών, «Ελληνικά» 2, 1. 30-32](#), [Ξενοφών, «Ελληνικά» 2, 2. 1-23](#), [Αρριανός, «Αλεξάνδρου Ανάβαση» Α, 16, 4-7](#), [Στράβων, «Γεωγραφικά» 8, 6, 23](#).

Η ομάδα του Έπους συγκέντρωσε πληροφορίες για τα Κύκλια Έπη και παρουσίασε όσα ξετυλίζουν τον τρωικό μύθο από την αρχή μέχρι το τέλος του. Μελέτησαν υλικό από την [Αρχαία Ελληνική Γραμματεία του Φ. Κακριδή](#), από την [Αργολική Βιβλιοθήκη](#) και από την [Ιστορία των Ενόπλων Δυνάμεων](#). Παράλληλα, επιχείρησαν να αναδείξουν τη συγγένεια τόσο της «Ιλιάδας» όσο και της «Οδύσσειας» με άλλα έργα του επικού κύκλου. Αναζήτησαν επιδράσεις του Ομήρου στην ελληνιστική [«Βατραχομουμαχία»](#) και πρότειναν έργα που παρουσιάζουν θέματα σχετικά με τα λόγια του Αγαμέμνονα προς τον μάντη Κάλχα στο [Α 107-109](#), με τον πρωταγωνιστικό ρόλο του Αχιλλέα μέσα στο στρατόπεδο των Αχαιών, με την προσήμανση του Έκτορα για τον θάνατο του Αχιλλέα στο [Χ 357-360](#), με τον θρήνο της Ανδρομάχης στο [Ω 726-746](#), με το τραγούδι του Φήμιου στο [α 361-364](#) και με το τραγούδι του Δημόδοκου στο [θ 588-627](#). Στο τέλος της παρουσίασής τους κλήθηκαν να εξηγήσουν πού οφείλονται αυτές οι συγγένειες μεταξύ των έργων που μελέτησαν.

Η ομάδα της Τραγωδίας ασχολήθηκε με έργα της δραματικής ποίησης που αντλούν την έμπνευσή τους από τα πρόσωπα της «Ιλιάδας». Οι μαθητές μελέτησαν τα έργα του [Αισχύλου](#), του [Σοφοκλή](#) και του [Ευριπίδη](#) και παρουσίασαν αυτά που εντάσσονται στον τρωικό κύκλο. Στη συνέχεια, εστίασαν στα έργα που αναφέρονται στη μοίρα των Τρώων μετά την άλωση της πόλης τους και παρακολουθούν την πορεία αυτών των προσώπων. Επίσης, διάβασαν τον πρόλογο από το έργο [Ευριπίδη, «Τρωάδες»](#) και κατέγραψαν την κατάσταση στην ηττημένη Τροία. Στο τέλος της

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

παρουσίασής τους κλήθηκαν να επιχειρηματολογήσουν σχετικά με το πώς αξιοποιήθηκε η επική παράδοση από τους τραγικούς ποιητές.

Η ομάδα της Ρωμαϊκής Γραμματείας ανέλαβε να διερευνήσει την επίδραση του Ομήρου στη λογοτεχνική παραγωγή των Ρωμαίων. Η μελέτη ξεκίνησε με την ιστορική αναφορά του Θουκυδίδη στο [«Ιστορία» 6,2,3](#) σχετικά με τους Τρώες στη Σικελία και το κείμενο του [Θ. Παπαγγελή Η Ρώμη και ο κόσμος της](#). Οι μαθητές εμπλούτισαν τις πληροφορίες τους σχετικά με το Βιργίλιο και το έργο του «Αινειάδα» με επίσκεψη στη [Βικιπαίδεια](#). Στη συνέχεια, διάβασαν την περίληψη από το [1ο](#) και το [2ο](#) βιβλίο της «Αινειάδας» και τη μετάφραση αποσπασμάτων από το [1ο](#) και το [2ο](#) Βιβλίο και αναζήτησαν σχέσεις του κειμένου με τα ομηρικά έργα. Στο τέλος της παρουσίασής τους κλήθηκαν να επιχειρηματολογήσουν σχετικά με τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ιστορία, το έργο του Ομήρου και την «Αινειάδα».

Β΄ Φάση

(2 διδακτικές ώρες)

Στη φάση αυτή οι μαθητές διαμόρφωσαν νέες ομάδες, με την πρόβλεψη κάθε νέα ομάδα να περιέχει τουλάχιστον ένα άτομο από κάθε προηγούμενη. Δόθηκε στους μαθητές η προφορική οδηγία, αφού ξαναδιαβάσουν την τελευταία ενότητα της «Ιλιάδας», να επιλέξουν ένα από τα ζώντα (ακόμη) πρόσωπα και να δώσουν μια δική τους εκδοχή για τη συνέχεια της ιστορίας του μετά την ταφή του Έκτορα. Κλήθηκαν, επίσης, να συγκεντρώσουν ή να ζωγραφίσουν σχετικό οπτικό υλικό και στη συνέχεια με τη χρήση λόγου, εικόνας και ήχου της επιλογής τους να δημιουργήσουν μία μικρή ταινία. Καθώς οι μαθητές δε γνώριζαν κάποιο σχετικό πρόγραμμα ψηφιακής αφήγησης έγινε μια προσπάθεια εξοικείωσης με το [StoryBird](#), αλλά τα παιδιά δυσκολεύτηκαν και άρχισαν να απογοητεύονται, ο χρόνος κυλούσε και το εργαστήριο πληροφορικής δεν μπορούσε άλλο να είναι διαθέσιμο. Έτσι, δόθηκε η δυνατότητα να γράψουν την ιστορία τους σε χαρτί. Μία ομάδα παρέδωσε μόνο ζωγραφιά και

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

επιχείρησε να αφηγηθεί προφορικά την ιστορία της σχετικά με το τέλος του Πριάμου. Το γεγονός αυτό έδωσε την αφορμή σε όλους τους μαθητές με αφορμή το σχέδιο που είχαν μπροστά τους να συνδημιουργήσουν με μια μορφή «καταιγισμού ιδεών» την αφήγηση. Ενώ, λοιπόν, οι γραπτές αφηγήσεις ήταν πολύ σύντομες και έφταναν σύντομα στο τέλος του ήρωα, η ζωγραφιά του Πριάμου πλαισιώθηκε από μια προφορική ιστορία στην οποία ο Πριάμος επιβιώνει, βρίσκει εξόριστους Τρώες και ανάμεσά τους και κάποιον από τους γιους του κι όλοι μαζί κατορθώνουν να ξαναπάρουν την Τροία. Μετά την ολοκλήρωση των ιστοριών ακολούθησε συζήτηση γενικά για τη συμπεριφορά του νικητή απέναντι στον ηττημένο με αναφορές στη σύγχρονη εποχή και σε γεγονότα της τρέχουσας επικαιρότητας. Και πάλι η αξιολόγηση εστίασε στον βαθμό εμπλοκής καθενός στις ομαδικές εργασίες αλλά και στη συμμετοχή του στην τελική συζήτηση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1 (κοινό για όλες τις ομάδες)

1. Μελετήστε τους στίχους [Ω 704-710](#) και προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τα λόγια της Κασσάνδρας και την αντίδραση των Τρώων, όταν φτάνει το νεκρό σώμα του Έκτορα. Κρατήστε σημειώσεις για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει.
2. Μελετήστε [τους θρήνους](#) της Ανδρομάχης (στ. Ω 726-746) και της Εκάβης (στ. Ω 749-760) και συγκεντρώστε πληροφορίες για την τύχη των αιχμαλώτων πολέμου. Αποτυπώστε τα συμπεράσματά σας με τη μορφή [εννοιολογικού χάρτη](#). Εμπλουτίστε τον χάρτη με στοιχεία από τα αποσπάσματα [Α 17-22](#) (ικεσία του Χρύση), [Ζ 447-465](#) (Έκτορας και Ανδρομάχη) και [Ι 270-281](#) (Πρεσβεία προς Αχιλλέα).
3. Με ποιες τεχνικές αφήγησης μας δίνει ο ποιητής τις πληροφορίες που καταγράψατε στην προηγούμενη άσκηση; Κρατήστε σημειώσεις.
4. Πλοηγηθείτε στην [Αριάδνη](#) και καταγράψτε την πορεία και το τέλος του Πριάμου, της Κασσάνδρας και του Αστυνάκτα σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία. Ποια είναι τα συμπεράσματά σας σχετικά με τη μοίρα της βασιλικής οικογένειας της Τροίας μετά την άλωση της πόλης τους και πώς την ερμηνεύετε;
5. Αναζητήστε στο [Βικιλεξικό](#) την ερμηνεία και την ετυμολογία των λέξεων «αιχμάλωτος», «ανδράποδον», «δούλος». Ποιες πρακτικές του αρχαίου κόσμου εκφράζουν αυτές οι λέξεις; Κρατήστε σημειώσεις και ετοιμαστείτε για τη συζήτηση που αρχίζει σε λίγο.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο Εργασίας 2 – Ομάδα της Ιστορίας

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε τη μοίρα των ηττημένων στην ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα.

1. Μελετήστε τα παρακάτω ιστορικά κείμενα και για κάθε πολεμικό γεγονός σημειώστε ποιες ήταν οι αντιμαχόμενες πλευρές και τι ενέργειες έκαναν οι νικητές εις βάρος των ηττημένων σε κάθε περίπτωση.
 - [Θουκυδίδης, «Ιστορία» 1, 30.1-4](#) Αρχή πελοποννησιακού πολέμου.
 - [Θουκυδίδης, «Ιστορία» 7, 86.1-87.6](#) Σικελική εκστρατεία.
 - [Ξενοφών, «Ελληνικά» 2, 1, 30-32](#) Λίγο πριν το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου.
 - [Ξενοφών, «Ελληνικά» 2, 2, 1-23](#) Η συνθήκη στο τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου.
 - [Αρριανός, «Αλεξάνδρου Ανάβαση» Α, 16, 4-7](#) Η μάχη στον Γρανικό ποταμό.
 - [Στράβων, «Γεωγραφικά» 8, 6, 23](#) Η καταστροφή της Κορίνθου.
2. Με βάση τις ιστορικές πληροφορίες συζητήστε αν όσα ειπώθηκαν για το τέλος της Τροίας στις προηγούμενες δραστηριότητες θα μπορούσαν να έχουν συμβεί στην πραγματικότητα ή είναι αποτέλεσμα της δημιουργικής φαντασίας του ποιητή.
3. Ετοιμάστε μία παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο Εργασίας 2 – Ομάδα του Έπους

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε και να εξηγήσετε πού οφείλονται οι σχέσεις συγγένειας μεταξύ συγκεκριμένων λογοτεχνικών έργων της αρχαιότητας.

1. Μελετήστε τα κείμενα από την [Αρχαία Ελληνική Γραμματεία του Φ. Κακριδή](#), από την [Αργολική Βιβλιοθήκη](#) και από την [Ιστορία των Ενόπλων Δυνάμεων](#). Από τα έργα που αναφέρονται επιλέξτε όσα σχετίζονται με τον τρωικό μύθο (Κύκλια Έπη). Καταγράψτε τα με τέτοιο τρόπο, ώστε να ξετυλιχθεί ο μύθος με χρονική σειρά από την αρχή ως το τέλος του.
2. Ποιες ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στη «[Βατοαχομυομαχία](#)» και τα έργα του Ομήρου; Από τα Κύκλια Έπη ποια έργα νομίζετε ότι παρουσιάζουν θέματα σχετικά με τα λόγια του Αγαμέμνονα προς τον μάντη Κάλχα στο [Α 107-109](#), με τον πρωταγωνιστικό ρόλο του Αχιλλέα μέσα στο στρατόπεδο των Αχαιών, με την προσήμανση του Έκτορα για το θάνατο του Αχιλλέα στο [Χ 357-360](#), με τον θρήνο της Ανδρομάχης στο [Ω 726-746](#), με το τραγούδι του Φήμιου στο [α 361-364](#) και με το τραγούδι του Δημόδοκου στο [θ 588-627](#);
3. Ετοιμάστε μία παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο Εργασίας 2 – Ομάδα της Τραγωδίας

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε και να εξηγήσετε πώς αξιοποιήθηκε η επική παράδοση από τους τραγικούς ποιητές.

1. Μελετήστε τα έργα του [Αισχύλου](#), του [Σοφοκλή](#) και του [Ευριπίδη](#) και καταγράψτε αυτά που εντάσσονται στον τρωικό κύκλο. Από τα έργα που καταγράψατε μελετήστε αυτά που αναφέρονται στη μοίρα των Τρώων μετά την άλωση της πόλης τους και σημειώστε την πορεία αυτών των προσώπων. Προσέξτε, επίσης, αν η πορεία τους ακολουθεί την ομηρική εκδοχή ή όχι.
2. Διαβάστε τον πρόλογο από το έργο [Ευριπίδη, «Τρωάδες»](#) και περιγράψτε την κατάσταση στην ηττημένη Τροία.
3. Ετοιμάστε μία παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο Εργασίας 2 - Ομάδα της Ρωμαϊκής Γραμματείας

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ιστορία, το έργο του Ομήρου και την «Αινειάδα» του ρωμαίου ποιητή Βιργίλιου.

1. Ποια ιστορική πληροφορία σχετικά με τους Τρώες εντοπίζετε στο απόσπασμα [Θουκυδίδη, «Ιστορία» 6, 2, 3](#); Συνδυάστε αυτή την πληροφορία με το έργο «Αινειάδα» του Ρωμαίου ποιητή Βιργίλιου, με βάση το κείμενο του [Θ. Παπαγγελή, Η Ρώμη και ο κόσμος της](#) και τη [Βικιπαίδεια](#).
2. Μελετήστε τις περιλήψεις από το [1ο](#) και [2ο](#) Βιβλίο της «Αινειάδας» και τη μετάφραση αποσπασμάτων από το [1ο](#) και το [2ο](#) Βιβλίο. Ποια σχέση εντοπίζετε με τα έργα του Ομήρου;
3. Ποια είναι η μοίρα των ηττημένων Τρώων στην «Αινειάδα»;
4. Ετοιμάστε μία παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Εάν ο χρόνος το επιτρέπει, θα μπορούσαν να εμπλουτιστούν οι δραστηριότητες με αναζήτηση στοιχείων για τη διαχρονική εξέλιξη στο ζήτημα της μεταχείρισης των ηττημένων από τους νικητές μέχρι τη σύγχρονη διατύπωση των αρχών του Διεθνούς Δικαίου κάτω από το βάρος των συνεπειών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Μία άλλη εκδοχή του σεναρίου μπορεί να διερευνήσει την τεράστια απήχηση της «Ιλιάδας» ανά τους αιώνες μέχρι τη σύγχρονη εποχή και να εστιάσει στη συγκέντρωση έργων από διάφορες τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, κινηματογράφος, κλπ) που αντλούν την έμπνευσή τους από πρόσωπα του ομηρικού έργου.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή του σεναρίου ξεκίνησε με την πρόθεση να ακολουθήσει πιστά την αρχική πρόταση. Ωστόσο, όπως είναι αναμενόμενο στη σχολική διαδικασία, ποικίλοι παράγοντες διαμόρφωσαν το τελικό αποτέλεσμα. Κατ' αρχάς, η αφετηρία διαφοροποιήθηκε, επειδή ήταν αμφίβολο αν μέχρι το τέλος της χρονιάς θα ολοκληρωνόταν η διδασκαλία της «Ιλιάδας», όπως απαιτούνταν. Επίσης, για οικονομία χρόνου οι μαθητές δεν ασχολήθηκαν με τις λεξιλογικές ασκήσεις που προβλέπει η άσκηση 5 του πρώτου (κοινού) Φύλλου Εργασίας, ενώ και στη δική τους αφήγηση ζητήθηκε μόνο μία εκδοχή, μολονότι το σενάριο προβλέπει διαφοροποίηση σε συνθήκες πολέμου και ειρήνης.

Από την άλλη, η φυσιογνωμία του τμήματος καθόρισε τη συνέχεια. Ο μικρός αριθμός μελών στις ομάδες οδήγησε σε αυξημένα καθήκοντα για τον καθένα. Όλοι διαμαρτυρήθηκαν για τα πολλά κείμενα που έπρεπε να μελετήσουν, για να αντεπεξέλθουν στην αποστολή τους, και για αυτό τον λόγο δόθηκε η δυνατότητα να ασχοληθούν με όσα προλάβουν στο δίωρο που είχαν στη διάθεσή τους για μελέτη κι ετοιμασία παρουσίασης. Οι περιορισμένες δεξιότητες των μαθητών στη χρήση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

υπολογιστή επιμήκυναν τον απαιτούμενο διδακτικό χρόνο, χωρίς να καταφέρουν να ανταποκριθούν σε όλες τις υποχρεώσεις τους, παραδίδοντας στη Β' Φάση χειρόγραφες εργασίες. Τέλος, η χρονική συγκυρία αποτέλεσε με τη σειρά της αξιωματικόν παράγοντα: Η εφαρμογή του σεναρίου κύλησε ομαλά και χωρίς προβλήματα συνέπειας από τους μαθητές, ως τη στιγμή που διακόψαμε για τις διακοπές του Πάσχα. Όταν επανήλθαμε, είχε εξαφανιστεί ο αρχικός ενθουσιασμός και οι μαθητές ανταποκρίνονταν με δυσφορία στα καθήκοντά τους, παραδίδοντας ακόμη και ημιτελείς εργασίες. Το ενδιαφέρον τους μονοπωλούσε πλέον η επικείμενη σχολική εκδρομή και κάποιες άλλες δραστηριότητες.

Ωστόσο, το γεγονός ότι το τμήμα είχε πρόσφατη εμπειρία με υλοποίηση άλλου σεναρίου απλοποίησε τις διαδικασίες και οι μαθητές ανταποκρίθηκαν πολύ θετικά στην αρχή, μολονότι πρόκειται για τμήμα με αυξημένο βαθμό ιδιαιτερότητας και δυσκολίας στη διαχείρισή του. Και ενώ οι συγκεκριμένοι μαθητές υστερούν σημαντικά σε γραπτές εργασίες, συμμετείχαν με ενθουσιασμό στις συζητήσεις με αναφορές που έφτασαν ακόμη και στους τζιχαντιστές και τη δράση τους. Μαθητές που συνήθως δε συμμετέχουν στο παραδοσιακό μάθημα, έδωσαν ιδέες για την ιστορία του Πριάμου, δραστηριότητα που τους κινητοποίησε όλους. Επίσης, κάποιιο εντυπωσιάστηκαν από την Αριάδνη της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα κι έδειξαν ενδιαφέρον για το περιεχόμενό της.

Αλλά και τα συμπεράσματα κάθε ομάδας οδηγούν στη σκέψη πως οι βασικοί στόχοι του σεναρίου επιτεύχθηκαν. Η ομάδα της Ιστορίας, λοιπόν, υποστήριξε πως όλα αυτά που φοβούνταν οι Τρώες και αναφέρουν στον θρήνο τους για τον Έκτορα είναι δικαιολογημένα, γιατί οι νικητές ήταν πολύ σκληροί. Η ομάδα του Έπους δυσκολεύτηκε με τη διαχείριση υλικού, αλλά συνειδητοποίησε πως το έργο του Ομήρου δεν είναι ξεκομμένο από τη λογοτεχνική παράδοση. Η ομάδα της Τραγωδίας εύκολα εντόπισε ότι ο Ευριπίδης κυρίως αξιοποίησε τον τρωικό μύθο. Οι μαθητές ενδιαφέρθηκαν ιδιαίτερα για την «Ελένη», ίσως επειδή ξέρουν ότι θα το διδαχθούν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

στην επόμενη τάξη. Μόνο η ομάδα της Ρωμαϊκής Λογοτεχνίας δεν εκδήλωσε κάποιο ενδιαφέρον, ασχολήθηκε εντελώς διεκπεραιωτικά, θεώρησε πως το θέμα ήταν άσχετο με τα μαθήματά τους και ίσως αυτό το σχόλιο αξίζει να μας προβληματίσει γύρω από τη θέση που επιφυλάσσει η ελληνική εκπαίδευση για την κλασική γραμματεία, όταν αυτή δεν έχει «εθνικά» χρώματα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Foulin, J. & S. Mouchon. 2001. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jaques, D. 2001. *Μάθηση σε ομάδες*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Kalantzis, M. & B. Core. 2008. *Οι Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού*.

<http://neamathisi.com/learning-by-design/lbd-principles> [9/6/2014]

Lesky, A. 1988. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας. Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα.

Σταϊνχάουερ, Γ. 2005. *Ο πόλεμος στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαδήμας.

Τσοπανάκης, Α. 1988. *Εισαγωγή στον Όμηρο*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

Vygotsky, L. 2008. *Γλώσσα και Σκέψη*. Αθήνα: Γνώση.